

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.07.2018, sp. zn. 25 Cdo 2429/2018, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.2429.2018.1

Číslo: 75/2019

Právní věta: Ztráta sexuálních funkcí (tj. nemožnost plození a soulože) není novým následkem původního poškození zdraví dítěte útlého věku, jenž se projevil později a nemohl být původně předvídan, ani nepředstavuje změnu (zhoršení) zdravotního stavu, a tedy není důvod vyčleňovat náhradu za ztrátu sexuálních funkcí z celkového odškodnění ztížení společenského uplatnění do doby dovršení zletilosti, jestliže vzhledem k ustálenému zdravotnímu stavu bylo v době původního řízení zřejmé, že tyto funkce jsou pro poškozeného do budoucna ztraceny.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.07.2018

Spisová značka: 25 Cdo 2429/2018

Číslo rozhodnutí: 75

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Ztížení společenského uplatnění

Předpisy: § 24 předpisu č. 85/1996Sb.
§ 444 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Zaměstnanci žalobkyně pochybili při vedení porodu poškozeného V. M., v jehož důsledku trpí poškozený řadou postižení (dětská obrna, spastická kvadruparéza, sekundární epilepsie s výraznou epileptickou aktivitou a rozsáhlou atrofií mozkové kůry). Na základě rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 4. 6. 1997, sp. zn. 22 C 153/92, vyplatila žalobkyně poškozenému na náhradě škody na zdraví částku 17 156,25 Kč na bolestné a 1 012 500 Kč na náhradu za ztížení společenského uplatnění (dále jen ZSU). Základní bodové ohodnocení ZSU bylo pro mimořádnost případu zvýšeno na desetinásobek. V roce 2008 zahájil poškozený nové řízení u téhož soudu vedené pod sp. zn. 34 C 171/2008 proti žalobkyni a Ministerstvu zdravotnictví, jehož předmětem bylo odškodnění za úplnou ztrátu sexuálních funkcí, neboť vzhledem k jeho nízkému věku nebyla tato újma hodnocena v původním řízení. Žalovaná zplnomocněná žalobkyní k zastupování v tomto řízení měla zaslat vyjádření k výzvě Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 2. 9. 2008, zda nárok uplatněný žalobou žalovaní uznávají s poučením, že nevyjádří-li se ve stanovené lhůtě, bude mít soud za to, že žalobou uplatněný nárok uznávají, a rozhodne rozsudkem pro uznání. Vzhledem ke skutečnosti, že žalovaná ve stanovené lhůtě vyjádření nezaslala, rozhodl Obvodní soud pro Prahu 10 ve věci rozsudkem pro

uznání a nezabýval se opodstatněností nároku; žalobkyně proto poté, co plnila poškozenému podle rozsudku, vyplacenou částku uplatnila vůči žalované z titulu náhrady škody za vadně poskytnutou advokátní službu.

2. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 16. 3. 2017, č. j. 13 C 31/2011-146, zamítl žalobu o zaplacení částky 2 993 269,42 Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Pochybení žalované při zastupování klienta bylo nesporné, obvodní soud však jako předběžnou otázku posuzoval, zda nebyt pochybení žalované, mohla být žalobkyně ve sporu s poškozeným úspěšná, a dospěl k závěru, že pochybení žalované nebylo v příčinné souvislosti se vznikem škody, neboť by žalobkyně ve sporu s poškozeným byla zcela neúspěšná. Ačkoli se znalci shodli, že u poškozeného nedošlo ke změně zdravotního stavu, původní ohodnocení ZSU nezahrnovalo ztrátu sexuálních funkcí a nebyly zohledněny patřičné položky, jelikož znalec v původním řízení uvedl, že tyto schopnosti nelze ve věku 8 let hodnotit, ale poškozený nebude schopen sexuálního života spíše ze společenského než biologického hlediska.

3. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 14. 11. 2017, č. j. 35 Co 346/2017-182, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Ztotožnil se se skutkovými zjištěními obvodního soudu i s právním závěrem, že ztráta sexuálních funkcí poškozeného nebyla v původním řízení zohledněna při hodnocení ZSU, a proto bylo na místě přistoupit k novému hodnocení po dosažení zletilosti a dovršení fyzického vývoje poškozeného. Znalce MUDr. H. M. v posudku ze dne 14. 6. 2007 ohodnotila ZSU poškozeného v oblasti sexuální položkami neschopnost plození a neschopnost soulože (analogicky ztráta pyje) a takto stanovené hodnocení 2400 bodů zvýšila na desetinásobek stejně jako v původním řízení, protože není důvod, aby při hodnocení ztráty sexuálních funkcí byl tento závěr odlišný.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání s tím, že dosud nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu řešena otázka, zda dosažení věku 18 let (tedy ukončení pohlavního vývoje poškozeného) představuje nový následek původní škodní události odůvodňující přiznání další náhrady za ZSU, přestože od původního rozhodnutí nedošlo ke změně zdravotního stavu poškozeného. Uvedla, že již v původním řízení bylo konstatováno všemi znalci, že zdravotní stav poškozeného je ustálený, bez jakékoli šance na zlepšení, jeho možnosti uplatnění v životě i společnosti jsou prakticky nulové a jsou znemožněny všechny společenské i základní sebeobslužné funkce. Na základě takto zjištěného závažného stavu poškozeného bylo základní bodové ohodnocení ZSU zvýšeno na desetinásobek vyhrazený pro případy hodné mimořádného zřetele a již tehdy bylo jasné, že poškozený nikdy sexuálním životem žít nebude. Dovolatelka proto dovozuje, že ztráta sexuálních funkcí byla již součástí původního odškodnění, a v řízení o další odškodnění ZSU by proto byla plně úspěšná nebyt pochybení žalované. Navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že žalobě v plném rozsahu vyhová a přizná jí náhradu nákladů řízení, případně napadený rozsudek i rozsudek soudu prvního stupně zruší a věc vrátí soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

5. Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že zcela souhlasí s napadeným rozsudkem odvolacího soudu a dovolání žalobkyně shledává nepřipustným, neboť odvolací soud rozhodl v souladu s ustálenou rozhodovací praxí. Navrhla, aby dovolací soud dovolání odmítl a přiznal jí náhradu nákladů dovolacího řízení.

6. Vedlejší účastnice na straně žalované ve svém vyjádření rekapitulovala průběh sporu a uvedla, že ztráta sexuálních funkcí nezletilého poškozeného nebyla předmětem původního hodnocení, proto byl nárok poškozeného vůči žalobkyni po právu, a není tudíž dána příčinná souvislost mezi postupem žalované a „škodou“ (tj. plněním poskytnutým žalobkyni poškozenému na základě pravomocného

rozsudku pro uznání). Navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl jako nepřijatelné a přiznal jí náhradu nákladů dovolacího řízení.

III.

Přijatelnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání žalobkyně bylo podáno oprávněnou osobou v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a je podle § 237 o. s. ř. přijatelné pro řešení dovolacím soudem dosud neřešené právní otázky odškodnění ztráty sexuální funkce u poškozeného vyřazeného ze všech sfér života již v dětském věku. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Vzhledem k ustanovení § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“), neboť k porušení právní povinnosti stanovené právními předpisy došlo (mělo dojít) před 1. 1. 2014.

9. Podle § 24 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, advokát odpovídá klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie (odst. 1). Advokát se odpovědnosti podle odstavce 1 zproští, prokáže-li, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat (odst. 2).

10. Při škodě na zdraví se jednorázově odškodňují bolesti poškozeného a ztížení jeho společenského uplatnění (§ 444 odst. 1 obč. zák.). Ministerstvo zdravotnictví stanoví v dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí vyhláškou výši, do které lze poskytnout náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění, a určování výše náhrady v jednotlivých případech (§ 444 odst. 2 obč. zák.). K provedení citovaného zákonného ustanovení byla vydána vyhláška č. 440/2001 Sb. účinná do 31. 12. 2013 (dále jen „vyhláška“).

11. Podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu představuje odškodnění ztížení společenského uplatnění již v základní výměře samo ve své podstatě náhradu za nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho životních a společenských potřeb a pro plnění jeho společenských úkolů. Již přiznání základního odškodnění tedy předpokládá, že dosavadní možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti jsou v důsledku poškození zdraví objektivně omezeny. Při určení základního ohodnocení ztížení společenského uplatnění je v rámci sazby zohledňován i věk poškozeného v době vzniku škody, jak to výslovně stanoví § 3 odst. 1 vyhlášky. Zvýšení odškodnění podle ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky přichází v úvahu ve výjimečných případech hodných mimořádného zřetele, kdy možnosti poškozeného uplatnit se v životě jsou velmi výrazně omezeny či zcela ztraceny ve srovnání s úrovní jeho kulturních, sportovních či jiných aktivit v době před vznikem škody (srov. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2011, [Cpjn 203/2010](#), publikované pod č. 50/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „Sbírka rozhodnutí“). Úsudek soudu o přiměřenosti zvýšení odškodnění vychází jednak z konkrétních, individuálně určených okolností posuzované věci, jednak z obecné zkušenosti soudu s přihlédnutím k jiným případům podobného druhu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. [25 Cdo 1106/2008](#), publikovaný v Souboru rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu – dále jen „Soubor“ – pod C 9037).

12. Ztížení společenského uplatnění se odškodňuje jednorázově a při hodnocení následků úrazu se přihlíží i k předpokládanému vývoji vzniklých změn ve zdravotním stavu. To ovšem nevylučuje při zhoršení již ustáleného zdravotního stavu nebo projeví-li se nové následky související s původním

úrazem další odškodnění následků, které se projeví později v takové intenzitě a takovým způsobem, že původně nebyly, případně ani nemohly být předvídané. V takovém případě v důsledku původní škodné události vzniká, a to nepředvídatelně, další - nový nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění, který předtím neexistoval a nebylo jej proto možno ani uplatnit, s tím, že u tohoto nového nároku se porovnává stav před zhoršením zdravotního stavu se stavem nynějším, neboť nárok sice vyplývá z jedné a téže škodné události /nově vzniklé nepříznivé následky, které se odškodňují, jsou v příčinné souvislosti s původním úrazem/, avšak nejde jen o změnu výše původního /již odškodněného/ nároku (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 1983, sp. zn. [1 Cz 23/83](#), uveřejněný pod číslem 9/1986 Sbírký rozhodnutí, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1379/96, uveřejněný v časopisu Soudní judikatura pod č. 159/1998, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2006, sp. zn. [25 Cdo 991/2006](#), uveřejněné pod č. 79/2007 Sbírký rozhodnutí, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. [25 Cdo 275/2006](#), publikované v časopisu Soudní rozhledy č. 8/2007 s. 313).

13. Dojde-li k trvalému poškození zdraví dítěte v jeho nejútlejším věku, nelze hodnotit, jak následky zranění konkrétně zasáhly do jeho dosavadního života a nakolik jsou jeho nynější možnosti pro uplatnění v životě a ve společnosti omezeny či ztraceny v porovnání s předchozím rozsahem a kvalitou jeho společenského, profesního, rodinného, sportovního i jiného uplatnění. Jednoznačné ovšem je, že s následky vážného poškození zdraví se bude poškozený vyrovnávat celý život, od dětství přes školní věk a dospívání, hledání partnera a založení rodiny, výběr zaměstnání, provozování sportu, svých zálib a i jiných možností, které se mu v životě naskytnou. Už vzhledem k tomu, že náhrada za ztížení společenského uplatnění představuje jednorázové odškodnění za nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho osobních a společenských potřeb a plnění jeho společenských úkolů, nelze a priori vylučovat vliv poškození na určité oblasti lidského života, v nichž se poškozený dosud neuplatnil, zejména když stav poškození nemá dle lékařských prognóz naději na zlepšení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. [25 Cdo 2596/2006](#), publikovaný v Souboru pod C 6566).

14. Rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně spočívá na závěru, že pro vyvození odpovědnosti žalované bylo třeba posoudit jako předběžnou otázku, zda nebyť jejího pochybení v řízení vedeném Obvodním soudem pro Prahu 10 pod sp. zn. 34 C 171/2008, mohla být žaloba proti žalobkyni zamítnuta, a dále na závěru, že i přes pochybení žalované nemohla žalobkyně v řízení uspět, neboť ztráta sexuální funkce nebyla v původním řízení s poškozeným zohledněna a odškodněna. Zároveň uzavřely, že mezi hodnocením zdravotního stavu poškozeného v roce 1997 a podáním znaleckého posudku MUDr. H. M. z roku 2007 nedošlo ke změně zdravotního stavu.

15. V rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena otázka odškodnění ztráty sexuálních funkcí u poškozeného, jenž v útlém věku utrpěl závažnou újmu na zdraví, která jej vyřazuje z řady životních a společenských možností, a její hodnocení v novém řízení jako následku původního úrazu po dosažení zletilosti. Vzhledem ke skutečnosti, že odvolací soud i soud prvního stupně dospěly ke skutkovému závěru, že u poškozeného nedošlo ke změně zdravotního stavu, nelze považovat za správný závěr, že ztráta sexuálních funkcí poškozeného je novým následkem původního poškození zdraví, jenž nemohl být předvídan. Ze sexuologického vyšetření dle znaleckého posudku vyplývá, že poškozený je schopen erekce, jeho biologická schopnost zplodit potomka nebyla zkoumána a důvodem diagnózy nemožnosti plození a soulože jsou trvalá porucha osobnosti těžkého stupně vyvolaná poškozením a dysfunkcí mozku, těžká hluboká mentální retardace, nejtěžší forma slabomyslnosti, spastická kvadruparéza, dětská mozková obrna a epilepsie. Tyto následky však již byly odškodněny v původním řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 22 C 153/92. Pro jejich závažnost byl případ poškozeného vyhodnocen jako mimořádného zřetele hodný, neboť rozsah hybného i psychického postižení je tak závažný, že lze předpokládat trvalou závislost na pomoci jiné osoby bez sebemenší možnosti společenského uplatnění, a proto soud zvýšil odškodnění

ZSU na desetinásobek. Skutečnost, že znalci v původním řízení zvláště neohodnotili ztrátu sexuálních funkcí z důvodu věku, na tomto posouzení nic nemění. I kdyby původní hodnocení ZSU bylo neúplné a nepostihovalo všechny trvalé následky poškození zdraví, nemůže být z tohoto důvodu poškozenému přiznáno dodatečné odškodnění.

16. Lze proto přisvědčit dovolatelce, že ztráta sexuálních funkcí není nově vzniklým následkem původního poškození zdraví dítěte útlého věku, jenž se projevil později a nemohl být původně předvídan, ani nepředstavuje změnu (zhoršení) zdravotního stavu, a tedy není důvod vyčleňovat náhradu za ztrátu sexuálních funkcí z celkového odškodnění ZSU do doby dovršení zletilosti, jestliže vzhledem k ustálenému zdravotnímu stavu bylo v době původního řízení zřejmé, že tyto možnosti jsou pro poškozeného do budoucna ztraceny. Rozhodnutí odvolacího soudu je rovněž v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu týkající se dalšího odškodnění nových následků, jež nemohly být předvídané. Nedošlo-li ke změně (zhoršení) zdravotního stavu poškozeného ani nebyl zjištěn nový následek poškození zdraví, jenž nemohl být v původním řízení ani předvídan, nebyl nárok na další odškodnění ZSU uplatněný poškozeným opodstatněný.

17. Jelikož je nesprávný závěr odvolacího soudu, že žalobkyně nemohla být úspěšná v původním řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 34 C 171/2008, ani kdyby právní služby byly žalovanou poskytnuty řádně, je rovněž nesprávný závěr, že žalovaná nemůže odpovídat za škodu dle § 24 odst. 1 zákona o advokacii způsobenou postupem v rozporu s § 16 zákona o advokacii.

18. Závěr odvolacího soudu, že pochybení žalované při výkonu advokacie nebylo v příčinné souvislosti se vznikem škody žalobkyně, není tudíž správný, a uplatněný dovolací důvod je tak naplněn. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a protože důvody, pro které bylo toto rozhodnutí zrušeno, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud v odpovídajícím rozsahu i rozsudek tohoto soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).